

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національна академія педагогічних наук України
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Ministry of Education and Science of Ukraine
National Academy of Sciences of Ukraine
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy

**СУЧАСНІ ПРАКТИКИ НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ
ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
м. Черкаси, 27 травня 2022 року

**«MODERN PRACTICES OF EDUCATION AND DEVELOPMENT
CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS
IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW»**

Materials

of International scientific-and-practical conference
Cherkasy, May 27, 2022

Підмогильна Л. В. Психологічна підтримка дітей з розладами аутичного спектра в умовах воєнного стану	73
Пісняк В. С. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до надання психологічної підтримки дітям з особливими освітніми потребами в умовах війни	76
Раджабова С. Ш. Ціннісні орієнтації педагога як вагомий чинник саморегуляції особистості	78
Сав'яненко М. С. Теоретичні засади дослідження проблеми шкільної дезадаптації в дітей молодшого шкільного віку	80
Сінаєвська В. В. Психолого-педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту	82
Федоренко Ю. І. Навчання дітей з ООП на уроках української мови під час воєнного стану	86
Шаповал О. А. Особливості організації інклюзивного освітнього середовища в початкових класах	89
Шевченко М. О. Особливості спортивної роботи з дітьми з ООП в умовах воєнного часу	92
Шевчук В. В. Використання методу «хібуки» у психотерапії дітей з особливими освітніми потребами та їхніх батьків	95
Шпак В. П. Роль реабілітаційної педагогіки в історії педагогічної підтримки дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах	98
Шпак Ю. О. Політика інклюзії: глобальна компетентність та PISA	101

Для успішної соціалізації дітей із ОПП у кораблебудуванні та груповій спортивній роботі загалом необхідно враховувати можливі проблеми, які можуть виникнути у процесі навчання дітей в інклюзивних групах, мотиви дітей із ОПП. Пріоритетним фактором успішної соціалізації таких дітей є вплив тренерів/керівників груп на формування позитивного мікроклімату в колективі при спільному навчанні дітей-інвалідів із здоровими однолітками.

Список бібліографічних посилань

1. Биковська О. В. Позашкільна освіта : теоретико-методичні основи. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2008. 336 с.
2. Виховні та соціально-педагогічні цілі позашкільних установ. 2011. [Цитовано 2021 Лют 13]. URL : <http://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14339/>
3. Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посібник. Київ, 2013. 480 с.
4. Давиденко Г. В. Теоретико-методичні засади організації інклюзивного навчання у вищих навчальних закладах країн європейського союзу. [автореферат]. 2015. [цитовано 2021 Лют 20]. URL : https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/Davidenko_17.11.2015_avtoref.pdf
5. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна»; 2019. 300 с.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ «ХІБУКІ» У ПСИХОТЕРАПІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ЇХНІХ БАТЬКІВ

В. В. Шевчук

Полтавська академія неперервної освіти імені М. В. Остроградського
(м. Полтава, Україна)

Триває війна Росії проти України. Багато батьків із дітьми переховуються в бомбосховищах, метро чи власних домівках. Вони втомлені, часто плачуть або, навпаки, перебувають в емоційному ступорі. Хвилюються за життя і здоров'я дітей і часто спостерігають їхню нетипову поведінку. Батьки і діти зараз, під час воєнних дій, переживають сильний стрес, після пережитого можуть спостерігатися повторні переживання: «картинки наяву», спотворене або точне повторне переживання того, що сталося, у нічних снах, постійні спогади про жахливі події, підвищена збудливість з яскравими спалахами гніву чи, навпаки, емоційний ступор.

Психологи звертають увагу, що практично в усіх дітей, особливо молодших, зараз спостерігається певний регрес – діти капризують, не виконують домовленості, утрачають деякі навички [1].

Це нормальна реакція на ненормальні умови, і в цій ситуації батькам не потрібно лякатися такої поведінки дітей. Найперше, дорослим потрібно пам'ятати про правило «кисневої маски» (у літаках спочатку кисневу маску одягають дорослі, а потім допомагають це зробити дітям), тобто батьки мають бути спокійними, бо паніка, як говорить О. Чабан, має інфекційну природу –

вона заражає. У стресовій ситуації для дитини дуже важлива реакція батьків. Що впевненіше поведуться батьки, то захищеніше почуватимуться діти, оскільки вони виробляють власну модель поведінки, спостерігаючи за дорослими. Саме батьки є головним джерелом допомоги і підтримки для дитини. Заспокоївшись самі, можна заспокоїти дитину і при нормалізації умов можна буде працювати над відновленням.

Для того, щоб стан дитини якнайшвидше стабілізувався, С. Ройз радить дорослим постійно відповідати на запитання дітей, адже діти потребують пояснень. Ці запитання повторюватимуться кілька разів, але відповідати на них потрібно весь час, коротко і без подробиць. Дитина не має бути присутня при перегляді новин чи розмовах про смерть і вибухи. Їй важливо чути слова: «Зараз ми в безпеці» (коли дійсно у відносній безпеці). Наскільки це можливо – потрібно відновити розклад дня й те, що було звичними діями в сім'ї.

Також дітям потрібно грати і комунікувати з іншими дітьми, адже гра – це природний механізм стабілізації. Абсолютно нормально, коли дитина грає в одну гру з зацикленим сюжетом, якщо повертається до тих ігор і мультфільмів, у які грала і котрі дивилася кілька років тому – так вона намагається повернутися до того стану і часу, коли була в безпеці.

Лялькотерапія – різновид арт-терапії у вузькому значенні, коли засобом зцілення є образотворче мистецтво, передбачає створення або застосування ляльок у психотерапії з метою психічного зцілення, розвитку і гармонізації (див. [2, с. 13]). Лялькотерапія має витoki у психодрамі Я. Морено, який створив в умовах клініки лікувальний театр. Саме тому можна розглядати лялькотерапію як різновид драматерапії. Невропатолог Мальколм Райт з Уельсу ще в 1926 р. використав ляльки і ляльковий театр для зняття неврозів, пов'язаних зі щепленням, у дітей.

У лялькотерапії застосовуються готові ляльки і створені у процесі творчої діяльності. Деякі автори розглядають лялькотерапію як різновид ігротерапії (Х. Дж. Джинотт, Л. Войцехович, С. Гріднєва, І. Тащева). У цьому випадку мова найчастіше йде про роботу з готовими ляльками. У власній класифікації «корекційних напрямів в арт-терапії» К. Краплак вважає лялькотерапію імаготерапією, основою якої є театралізація психотерапевтичного процесу, теоретичні положення про образ і єдність «особистості та образу». Як арт-терапію в вузькому значенні лялькотерапію вважають, Т. Колошина, Г. Тимошенко, Л. Лебедева [2, с. 14].

Методичними засадами лялькотерапії є такі механізми розвитку особистості як проекція, ідентифікація та відокремлення. Ляльки як і будь-який творчий продукт в арт-терапії є проміжним об'єктом взаємодії, посередником між терапевтом і клієнтом. У контексті цього доцільно згадати про «хібукі» (Hibuki).

Це не нова програма, а перевірена і дієва, дітище професора Тель-Авівського університету Аві Саде, який у 2006 році, коли почалася друга Ліванська війна і Північний Ізраїль був обстрілюваний ракетами, випущеними з Лівану, разом зі своїм студентом-психологом Шай Хен-Галом розробили швидко й ефективно стратегію психологічної допомоги для дітей-переселенців.

Саде знайшов у магазині іграшок сумну собаку «хібукі» (Hibuki) з довгими передніми лапами, яка до цих подій не користувалася особливим попитом. Таку особливість іграшкової собачки було використано для створення психотехніки «обіймів» і розроблення програми психотерапії з «собакою-обіймакою». У перекладі з івриту «Hibuki» – це обійми. Згодом професіоналів і батьків навчали, як використовувати іграшку, щоб заспокоїти своїх переляканих дітей. Коли вони отримують Хібукі, дітям говорили, що песик засмучений через ракетні атаки і їх заохочують втішити цуценя. Ідея полягає в тому, щоб перенести емоції дитини на іграшку і дати дитині певне полегшення. З того часу близько 60 000 ізраїльських дітей отримали Хібукі.

У 2011 році Хен-Гал, Мор і Данієлла Хадассі, арт-терапевт, який працює з Міністерством закордонних справ, привезли до Японії 180 собак хібукі і навчили місцевих жителів, як використовувати їх, щоб заспокоїти дітей, постраждалих від цунамі 2011 року і землетрусу 2012 року.

«Хібукі – це просте рішення складної проблеми травми», – сказав Мор у пресі. «Діти отримують іграшку з поясненням, що вона переживає ту саму біду, що і дитина. Дорослі дають дітям завдання лікувати і піклуватися про хібукі і дуже швидко ми бачимо позитивні результати» [3].

Психологиня по роботі з травмами і посттравмами в дітей і підлітків Дафна Шарон-Максимов говорить, що «найголовніше у Hibuki – сумна мордочка, з якої кожна дитина зчитає цю емоцію. Ми питаємо, як себе почуває собачка, і діти відповідають – їй сумно. Ми говоримо з дитиною про її почуття через Хібукі. Ми питаємо, чому Хібукі сумний. І дитина розповідає власну історію, перенесену через Хібукі. Ми питаємо, чи може дитина допомогти Хібукі, та даруємо песика. Наша ідеологія – у жодному випадку не продавати Хібукі. Його не купують і не продають. Його просто отримує кожна дитина. І піклується про неї. І так відбувається терапія, коли дитина з пасивного стану переходить до стану сильного, який піклується про слабого Хібукі.

Отже, Хібукі – плюшева собачка з довгими кінцівками і сумним виразом обличчя, яка має дивовижну цілющу силу для дітей, які пережили сильну травму. Коли клінічний психолог д-р Шай Хен-Гал почав шукати спосіб допомогти ізраїльським дітям пережити травми Другої Ліванської війни, він навіть не сподівався, що проект заживе власним життям. Нині Хібукі є важливим інструментом, який допомагає українським дітям впоратися з травмою війни, що триває.

Список бібліографічних посилань

1. Ми пережили. Техніки відновлення для сімей військових, цивільних та дітей : практ. посіб. для внутрішньо переміщених осіб, демобілізованих та їхніх сімей / Психологічна кризова служба ГО «УАФПНПП», Посольство Сполученого королівства Великої Британії та Північної Ірландії в Україні. [авт.- уклад. Г. Циганенко, О. Масик, О. Григор'єва та ін.] за наук. ред. Г. В. Циганенко. Київ, 2018. 100 с.

2. Вознесенська О. Лялькотерапія : особливості та ризики використання ляльки в терапії. *Простір арт-терапії. Збірник наукових праць*. 2018. Вип. 1 (23). С. 12–24.

3. Rotem Shtarkman. This Puppet From Israel Helps Ukrainian Kids Cope With Unspeakable Trauma. *Haaretz*. 2022. 24. 04.: [Веб-сайт]. URL: <https://www.haaretz.com/israel-news/MAGAZINE-a-doll-from-israel-helps-ukrainian-children-cope-with-unspeakable-trauma-1.10751230> (дата звернення: 25.05.2022).

РОЛЬ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

В. П. Шпак

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(м. Черкаси, Україна)

Упродовж останнього десятиліття інтерес науковців і педагогічних працівників цілком правомірно привертає становлення і розвиток нового самостійного напрямку педагогічної науки – реабілітаційної педагогіки. Вона небезпідставно викликає в сучасників асоціації з творчим доробком А. С. Макаренка, який залишив нам у спадок не лише ідею використання виховного потенціалу дитячого колективу, але й досконалу технологію, що дозволяє долати будь-які відхилення в поведінці дитини «у колективі й через колектив». Велич видатного педагога продовжує індуціювати неприхований інтерес до впровадження його досвіду, примножуючи чисельність прихильників і опонентів, у зв'язку з чим точка відліку місця реабілітаційної педагогіки в історії педагогічної підтримки дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, тенденційно сприймається як атрибут його епохи.

Зацікавлене ставлення до вивчення проблематики реабілітаційної педагогіки, необхідність конкретизації об'єкта і предмета її дослідження, категорійного апарату, а також принципів реалізації власне процесу педагогічної реабілітації дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, змусили нас зазирнути вглиб століть і вдатися до пошуку її більш давніх історичних коренів. У такий спосіб нами зроблена спроба розширення уявлення сучасників, у яких сам термін «реабілітаційна педагогіка» асоціюється з соціальною реабілітацією дітей із порушеннями поведінки і максимально можливим відновленням соматичного стану в дітей із вадами психофізичного розвитку, а діапазон закладів реабілітаційного характеру здебільшого обмежується установами санаторного чи пенітенціарного типу.

Нам вдалося встановити, що «важкі у виховному розумінні» діти сприймалися вже до початку ХХ ст. як досить неоднорідна педагогічна категорія, що включала різні категорії дітей, які опинилися у складних